

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky, v právnej veci mimoriadneho dovolania Generálneho prokurátora Slovenskej republiky, Štúrova č. 2, 812 85 Bratislava, z 30. júla 2009 pod č. VI/2 Pz 97/09-8, proti rozsudku Okresného súdu v Brezne z 23. januára 2008 č. k. 5Cb 12/2004-173 vo výroku, ktorým bola odporcovi uložená povinnosť zaplatiť navrhovateľovi sumu 649.321,- Sk s 0,05% úrokom z omeškania denne, počítaným zo sumy 137 252,- Sk od 29. januára 2004 do zaplattenia a zároveň nahradiť navrhovateľovi trovy konania vo výške 52.710,- Sk a trovy právneho zastúpenia vo výške 95.301,70 Sk, na účet právnej zástupkyne navrhovateľa, všetko v lehote 3 dní od právoplatnosti rozhodnutia v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. septembra 2008 č. k. 41Cbo 113/2008-197, v právnej veci navrhovateľa: **D.**, s. r. o., so sídlom Z., B., IČO: X., zastúpeného JUDr. M.T., PhD., advokátkou so sídlom N., B., proti odporcovi: **A.**, s. r. o., so sídlom P., IČO: X., zastúpenému JUDr. P.O., advokátom, Advokátska kancelária so sídlom Z., X., **o zaplattenie 649 321,- Sk s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde v Brezne pod sp. zn. 5 Cb 12/2004, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Okresného súdu v Brezne z 23. januára 2008 č. k. 5 Cb 12/2004–173 a rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. septembra 2008 č. k. 41 Cob 113/2008–197 napadnutý mimoriadnym dovolaním, v napadnutej časti **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Okresnému súdu v Brezne na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Podnetom na podanie mimoriadneho dovolania z 10. decembra 2008, požiadal účastník konania, obchodná spoločnosť A., s. r. o., prostredníctvom svojho právneho zástupcu JUDr. P.O., advokáta so sídlom Z., B., generálneho prokurátora Slovenskej republiky, o podanie mimoriadneho dovolania proti rozsudku Okresného súdu v Brezne z 23. januára 2008, č. k. z 24. septembra 2008, č. k. 41 Cbo 113/2008-197.

Návrhom zo 04. februára 2004 podaným na Okresnom súde v Brezne, uplatnil žalobca proti žalovanému pohľadávku vo výške 405 090,- Sk s 0,05%-ným denným úrokom z omeškania zo sumy 405 090,- Sk od 29. januára 2004, až do zaplatenia.

Okresný súd v Brezne rozsudkom z 23. januára 2008, č. k. 5Cb 12/2004-173, zaviazal odporcu zaplatiť navrhovateľovi sumu 649 321,- Sk s 0,05% úrokom z omeškania denne, počítaným zo sumy 137 252,- Sk od 29. januára 2004 do zaplatenia v lehote 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. Navrhovateľa súd prvého stupňa zaviazal doplatiť štátu na účet Okresného súdu v Brezne súdny poplatok za návrh vo výške 12 210,- Sk v lehote 3 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia a súčasne prvostupňový súd zaviazal odporcu nahradiť navrhovateľovi trovy konania 52 710,- Sk, na účet navrhovateľa a trovy právneho zastúpenia výške 95 301,70 Sk na účet právnej zástupkyne navrhovateľa v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

Svoje rozhodnutie súd prvého stupňa odôvodnil tým, že na základe kúpnej zmluvy, uzavretej v súlade s § 409 Obchodného zákonníka dňa 02. decembra 2002, z ponukového listu v celkovom objem 250 000 kg. Navrhovateľ objednával tovar počas roku 2003 telefonicky, faxom alebo elektronickou poštou, minimálne 5 dní pred, na osobitnom dodacom liste s uvedením druhu tovaru, jednotkovej ceny a dodaného množstva, čo kupujúci potvrdil svojím podpisom na dodacom liste. Cena tovaru úhrady prevodným príkazom so splatnosťou faktúry 14 dní od dodania tovaru, si účastníci dohodli úrok z omeškania z nezaplatenej sumy vo výške 0,05%, za každý deň omeškania. Tiež si účastníci dohodli vyplatenie zálohy na dodávku tovaru vo výške 1 mil. Sk, splatnej do 10 dní od podpísania zmluvy. Cenu tovaru dohodli ako nemennú a garantovanú počas celého obdobia platnosti zmluvy, v prípade jej zmeny, rozdiel ceny vzniknutý jej zvýšením, mal znášať predávajúci. Predávajúci sa zaviazal dohodnuté množstvo tovaru dodať podľa objednávok kupujúceho. Na základe objednávok navrhovateľa bolo odporcom vyfakturovaných a navrhovateľovi dodaných 163 938 kg, zemiakov v celkovej sume 1,063.931,90 Sk s DPH. Navrhovateľ tvrdil a následne preukázal, že objednal ešte 86.062 kg tovaru, ktoré mu odporcom neboli dodané.

Ku zmene kúpnej ceny, ani kúpnej zmluvy dohodou zmluvných strán nedošlo, pričom podľa čl. III a čl. IV kúpnej zmluvy, dohodnutá cena, tovaru bola počas celého obdobia platnosti tejto zmluvy garantovaná a nemenná. Pokiaľ aj pracovníci navrhovateľa na dodacích listoch potvrdili prevzatie tovaru vo vyššej kúpnej cene, neznamená to, že zmluvné strany sa dohodli na vyššej kúpnej cene, než bola dohodnutá v zmluve, pretože pracovníci nie sú

osoby oprávnené konať v mene navrhovateľa, ohľadom zmeny kúpnej ceny. Preto, ak navrhovateľ zaplatil vyššiu cenu, ako bola dohodnutá v zmluve, je daný základ nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, vzhľadom na to, že k zmene zmluvy, ohľadom kúpnej ceny dohodou zmluvných strán, nedošlo.

Pokiaľ ide o zvyšnú časť žalovanej sumy, ktorú navrhovateľ upravil svojím podaním, doručeným súdu dňa 19. apríla 2004 na 512 069,- Sk, súd uznal nárok navrhovateľa za dôvodný aj v tejto časti. Podľa čl. IV a čl. V kúpnej zmluvy, sa odporca zaviazal zaplatiť finančnú náhradu za objednaný, ale nedodaný tovar. To, že tovar bol objednaný navrhovateľom aj v množstve 86.062 kg, ale nebol odporcom dodaný, potvrdil svedok P., ako aj zadovážené listinné dôkazy.

Krajský súd v Banskej Bystrici na základe riadne podaného odvolania vec preskúmal v rozsahu mu danom ustanovením § 212 ods. 1 OSP, a podľa § 219 OSP rozsudok súdu prvého stupňa rozsudkom z 24. septembra 2008 č. k. 41 Cob 113/2008–197, ako vecne správny, potvrdil.

V postupe súdov, ich rozhodnutiami, ako aj postupom, ktorý ich vyhláseniu predchádzal, bol podľa názoru generálneho prokurátora, porušený zákon.

Poukázal na procesné ustanovenia, § 1, § 2, § 3, § 95 ods. 1, § 153 ods. 1, 2, ktorými sa sudy neriadili, aj keď sa riadiť mali a ďalej ustanovenia zákona č. 222/2004 Z. z.

Podľa § 1 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty, tento zákon upravuje daň z pridanej hodnoty.

Podľa § 2 ods. 1 zákona cit. zákona o dani z pridanej hodnoty, predmetom dane je

- a) dodanie tovaru za protihodnotu v tuzemsku uskutočnené zdaniteľnou osobou,
- b) poskytnutie služby (ďalej len „dodanie služby“) za protihodnotu v tuzemsku uskutočnené zdaniteľnou osobou.
- b) c) nadobudnutie tovaru za protihodnotu v tuzemsku z iného členského štátu európskych spoločenstiev (ďalej len „členský štát“),
- c) d) dovoz tovaru do tuzemska.

Vyššie uvedenými ustanoveniami zákonov sa tak súd prvého stupňa, ako aj súd odvolací, dôsledne neriadili. Z preskúmaného spisového materiálu Okresného súdu v Brezne

vyplýva, že navrhovateľ si návrhom uplatnil proti odporcovi pohľadávku vo výške 405.090,- Sk s príslušenstvom, z titulu vydania bezdôvodného obohatenia, ako aj z titulu zmluvnej pokuty vyplývajúcej z článku I. v spojení s článkom IV. Kúpnej zmluvy uzavretej 02. decembra 2002 medzi účastníkmi konania.

Navrhovateľ písomným podaním z 08. apríla 2004, označeným ako „vyjadrenie k odporu proti platobnému rozkazu vydanému Okresným súdom v Brezne zo dňa 27. februára 2004 pod č. k. 1 Rob 16/04, späťvzatie časti návrhu, doplnenie a úprava petitu“, doručeným súdu prvého stupňa dňa 19. apríla 2004 (č. I. 83 – 84 spisu). Navrhol zmeniť návrh vo veci samej tak, že „odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi sumu vo výške 649.321,- Sk s 0,05% denným úrokom z omeškania t. j. o sumy 137.252,- Sk od 29. januára 2004 do zaplataenia na účet žalobcu vedený v U., a. s., Z., č. ú. 969591/1200 a uhradiť mu náhradu trov konania vo výške 66.272,- Sk (32.466,- + 33.813,-), všetko do 15 dní od doručenia platobného rozkazu. Z toho trovy právneho zastúpenia vo výške 33 813,- Sk (3 x 11.143,- + paušál 3 x 128) na účet právneho zástupcu navrhovateľa vedený v S., a. s., B., č. ú. X.“

Na pojednávaní konanom dňa 13. mája 2005 súd prvého stupňa podľa § 95 ods. 2 OSP, zmenu návrhu v znení návrhu zo dňa 19. apríla 2004 nepripustil (č. I. 94 spisov).

Z ďalšieho obsahu spisového materiálu Okresného súdu v Brezne sp. zn. 5Cb 12/04, po rozhodnutí súdu o nepripustení zmeny návrhu, nevyplýva ďalšie podanie, či už písomné alebo ústne adresované súdu prvého stupňa, ktorým by navrhovateľ mienil dosiahnuť zmenu návrhu v rozsahu, v akom súd prvého stupňa rozhodol rozsudkom z 23. januára 2008, č. k. 5Cb 12/2004-173.

Preskúmaný súdny spis vzhľadom na vyššie uvedené, preto neobsahuje ani ďalšie rozhodnutie súdu o pripustení zmeny návrhu na začatie konania podľa § 95 ods. 1 OSP.

Vzhľadom na uvedené možno konštatovať, že preskúmané rozhodnutia súdov, priznali navrhovateľovi viac, než si uplatnil návrhom zo 04. februára 2004, to znamená, že rozhodli, tak kvantitatívne o pohľadávke v rozsahu presahujúcom uplatnený nárok, a konali tak v časti o nároku, ktorý nebol uplatnený návrhom, hoci takýto návrh bol podľa zákona potrebný. Poukazom na tieto skutočnosti možno dospieť k záveru, že konanie tak pred súdom prvého stupňa, ako aj súdom odvolacím, keďže rozhodnutie súdu prvého stupňa nezrušil a vec

mu nevrátil na ďalšie konanie, sú postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Z vykonaného dokazovania pred prvostupňovým súdom, nesporne vyplynulo, že medzi účastníkmi konania, bola uzavretá dňa 02. decembra 2002 kúpna zmluva, ktorej pre odporcu ako predávajúceho, vyplynulo dodať v priebehu roka 2003 na základe telefonických, faxových a elektronických objednávok navrhovateľovi 250.000 kg zemiakov. Kúpna cena bola medzi zmluvnými stranami dohodnutá 5,- Sk, za 1 kg zemiakov + DPH. Podľa článku IV. tejto zmluvy, sa žalovaný zaviazal, že v prípade nedodania objednaného tovaru kupujúcemu, žalobcovi vznikne právo na finančnú náhradu vo výške objednaného tovaru. Uvedené ustanovenie možno na jeho obsahové znenie považovať za dohodu o zmluvnej pokute. Článok IV. dostatočne určito vymedzuje, tak spôsob určenia zmluvnej pokuty, ktorá sa rovná cene objednaného a nedodaného tovaru, ako aj povinnosť, ktorú zmluvná pokuta zabezpečuje, spočívajúca v dodaní objednaných zemiakov. Navrhovateľ v priebehu roka 2003 objednal 250.000,- kg zemiakov, z ktorých mu odporca dodal iba 163 938 kg. Rozdiel medzi objednaným a dodaným množstvom zemiakov predstavuje 86 062 kg.

Výška zmluvnej pokuty potom zodpovedala násobku ceny za kilogram zemiakov a objednanému a nedodanému množstvu zemiakov, t. j. 5,- Sk x 86.062 kg, čo predstavuje sumu 430 000,- Sk. Súdny však zaviazali odporcu zaplatiť čiastku 512.069,- Sk. Rozdiel medzi uvedenými sumami predstavuje 19%-nú daň z pridanej hodnoty.

Súdy boli povinné najprv po obsahovej stránke vyhodnotiť obsah článku IV. kúpnej zmluvy vo vzťahu k prejednáwanej veci, a v prípade, ak dospeli k záveru o existencii dohody, o zmluvnej pokute medzi účastníkmi konania, a možnosti jej aplikácie, rozhodnúť o jej výške v súlade s platnou právnou úpravou, berúc zreteľ aj na právnu normu, upravujúcu daň z pridanej hodnoty. Keďže zmluvná pokuta nenapĺňa pojmové znaky predmetu dane z pridanej hodnoty, súdy nemohli odporcu, zaviazat' na zaplatenie tejto dane navrhovateľovi.

Spornou zostala aj výška priznaného bezdôvodného obohatenia, a to vzhľadom na skutočnosti, ktoré vyplynuli z vykonaného dokazovania, a ktoré ani jeden z účastníkov nerozporoval. Bolo jednoznačne preukázané, že navrhovateľ zaplatil odporcovi za 163.938 kg zemiakov sumu 1.063 931,90 Sk, pričom cena v súlade s článkom III. kúpnej zmluvy za takéto množstvo tovaru mala predstavovať sumu 934 446,60 Sk (163 938 kg x 5,- Sk + 14% DPH). Rozdiel medzi vyplatenou cenou a cenou, ktorá mala byť v skutočnosti odporcom

fakturovaná v súlade so zmluvnými dojednaniami, predstavuje čiastku 129.485,30 Sk s DPH. Súd prvého stupňa však zaviazal odporcu zaplatiť navrhovateľovi sumu 137 252,- Sk.

S poukazom na uvedené skutočnosti možno preto zhrnúť pochybenie prvostupňového súdu, jednak ako procesnoprávne, spočívajúce v priznaní nároku navrhovateľovi v rozsahu väčšom, než ním bolo uplatnené a to vzhľadom na absenciu rozhodnutia súdu o pripustení zmeny návrhu podľa § 95 ods. 1 OSP (§ 243f ods. 1 písm. b/ OSP), jednak hmotnoprávne, keď súd nesprávne aplikoval na zmluvnú pokutu ustanovenia zákona o dani z pridanej hodnoty, nakoľko táto nie je predmetom dane z pridanej hodnoty a zároveň pri aplikácii právnej úpravy bezdôvodného obohatenia, zaviazal odporcu vydať bezdôvodné obohatenie v rozsahu väčšom, než sa vo vzťahu k navrhovateľovi reálne obohatil (§ 243f ods. 1 písm. c) OSP).

Najvyšší súd, ako súd dovolací mimoriadne odvolanie doručil účastníkom na vyjadrenie (§ 243i ods. 1 OSP).

Navrhovateľ sa k mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora nevyjadril, odporca, na ktorého podnet mimoriadne dovolanie bolo podané, navrhol mu vyhovieť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10 ods. 2, OSP), po zistení, že podmienky, pre podanie mimoriadneho dovolania boli splnené, prejednal napadnuté rozsudky v rozsahu, v ktorom bol ich výrok napadnutý (§ 242 ods. 1 v spojení s § 243i ods. 2 OSP) a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je právom podané, preto rozsudok odvolacieho súdu zrušil, a keďže aj rozhodnutie prvostupňového súdu trpí takými istými vadami, zrušil aj rozsudok prvostupňového súdu a vec vrátil prvostupňovému súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, veta po bodkočiarku, ods. 2 v spojení s § 243i ods. 2 OSP).

Právne dôvody generálneho prokurátora, ako sú uvedené v mimoriadnom dovolaní a zopakované v tomto rozhodnutí, si dovolací súd sčasti osvojuje (až na posúdenie bezdôvodného obohatenia). K týmto dôvodom dovolací súd považuje za potrebné sa vyjadriť k ďalšiemu nesprávnemu právnemu názoru prvostupňového aj odvolacieho súdu, ktorými sa nezaobrá ani mimoriadne dovolanie. Ide o charakter a účel zmluvnej pokuty, pretože nároky navrhovateľa súdy založili na tomto právnom titule.

Zmluvná pokuta je jedným zo zabezpečovacích prostriedkov záväzkov upravených novelou OZ zákonom č. 509/1991 Zb., s účinnosťou od 01. 01. 1992. Zmluvná pokuta

je dohodnutá peňažná čiastka, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi v prípade, že nesplní svoju zmluvnú povinnosť, ku ktorej sa zaviazal a to bez ohľadu na to, či porušením povinnosti, vznikla veriteľovi škoda. Zmluvnou pokutou možno vylúčiť spory o náhradu škody, ktoré by inak mohli vzniknúť. Pokutu možno dohodnúť tak pre prípad nesplnenia zmluvnej povinnosti vôbec, ako aj pre prípad porušenia akejkoľvek inej zmluvnej povinnosti. Nie je rozhodujúce, ako zmluvné strany označia svoju dohodu, prípadne, či použijú priamo termín „zmluvná pokuta“, ale rozhodujúci je obsah ich dohody. Dohodou o zmluvnej pokute možno zaistiť splnenie určitej zmluvnej povinnosti, vyplývajúce z akejkoľvek zmluvy, dokonca aj zo zmluvy inomínatnej, pravda, pokiaľ to jej charakter pripúšťa. Dohoda o zmluvnej pokute, ako zaist'ovací prostriedok, je závislá na existencii hlavného záväzku, ktorý je zmluvnou pokutou zabezpečený.

Vychádzajúc z uvedeného, je nesporné, že účastníci uzavreli na zabezpečenie plnenia zmluvnej povinnosti, zmluvnú pokutu. Generálny prokurátor správne poukazuje, že zmluvná pokuta, nemôže pokrývať daňové povinnosti. Správne súdy nároky žalobcu neposúdili ako náhradu škody, ale nemohli ich posúdiť ani ako bezdôvodné obohatenie. Ani to právne neodôvodnili. Väčšinou bezdôvodne obohatenie vzniká z plnenia bez právneho dôvodu, ktorý tu nebol alebo pominul. V danom prípade o taký prípad nejde, ale o neplnenie zmluvného záväzku. Nemožno hovoriť, že odporca sa bezdôvodne obohatil na úkor navrhovateľa, pretože si nijaké jeho hodnoty neprivlastnil. Zmluvná pokuta je práve inštitútom, ktorá rieši ujmu toho, komu nebolo plnené.

Zo strany odporcu nebol predmetom plnenia peňažný záväzok, a keď sa vec neposudzuje ako peňažný záväzok (napr. náhrada škody), potom sotva možno posúdiť, že príslušenstvom nedodaných zemiakov v dohodnutej lehote, je úrok vyjadrený v peniazoch. Pri realizácii tohto právneho názoru, už vytýkané procesné pochybenia strácajú význam.

Právny názor dovolacieho súdu je pre prvostupňový a odvolací súd záväzný, pričom tieto súdy rozhodnú aj o náhrade trov pôvodného aj dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 OSP).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. októbra 2009

JUDr. Jozef Štefanko, v. r.

predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Zuzana Štofániková